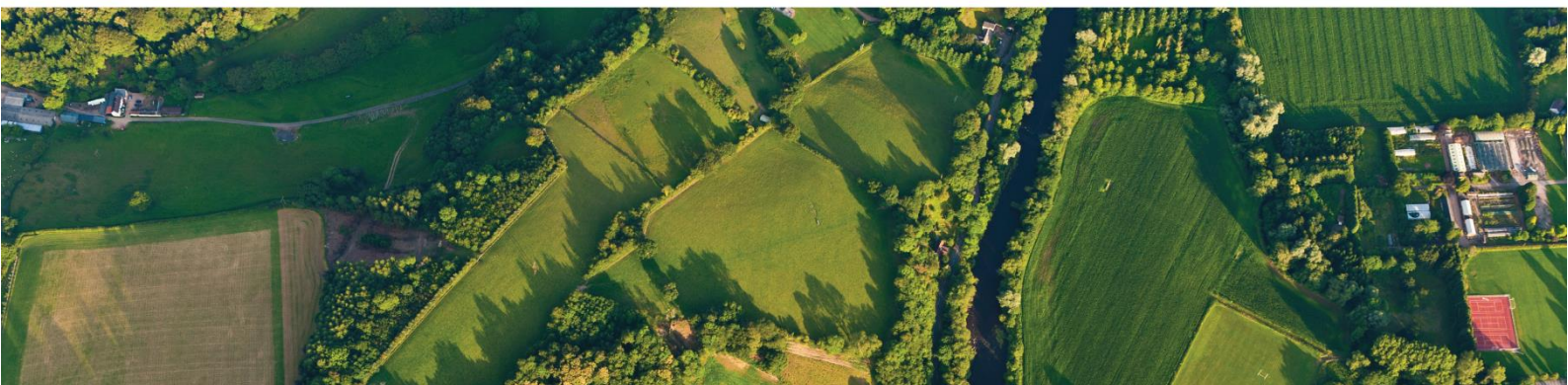

Transect-rapport 3777

IJsselstein, Utrechtsestraat 67A Gemeente IJsselstein (UT)

Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door
middel van Proefsleuven (IVO-P)

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	IJsselstein, Utrechtsestraat 67A. Gemeente IJsselstein (UT). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P).
Rapportnummer	Transect-rapport 3777
Auteur	T.S. van Cruchten en B. Rendering
Versie	Concept, versie 2.0
Datum	10-06-2022
Projectnummer	21050037
Onderzoeksmelding	5122337100
Opdrachtgever	AgROM Spaarnedamseweg 120, a14 2021 KA Haarlem
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente IJsselstein
Adviseur namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU)
Toetsing rapport bevoegde overheid	Definitief
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	Foto van het plangebied ten tijde van het veldonderzoek

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven Senior KNA Archeoloog	21-12-2022	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van AgROM heeft Transect b.v. in november 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Utrechtsestraat 67A in IJsselstein (gemeente IJsselstein). Het doel van dit onderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is.

Het voornemen bestaat om in het plangebied een kleinschalig appartementengebouw te realiseren. Het appartementengebouw zal een oppervlakte van 140 m² krijgen, de funderingen van de nieuwbouw zullen reiken tot minimaal 85 cm -Mv (de vorstvrije zone). Daarnaast zullen er heipalen worden aangebracht en nutsvoorzieningen worden aangelegd. De precieze omvang en diepte van de verstoringen hiervan zijn nog niet bekend.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is één proefsleuf aangelegd met een totale oppervlakte van 20 m² (10% van het plangebied).

Resultaten

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een vindplaats aangetroffen die bestaat uit de inrichting van twee kavels uit de late 19e eeuw. De vindplaats bestaat uit een funderingsrest op het noordwestelijke kavel, een erfgrans gevormd door een goot en verschillende ophooglagen met stadsafval uit de 16^e tot 19^e eeuw op het zuidwestelijke kavel. Het gebouw waarvan een fundering is aangetroffen dateert op basis van historische kaarten uit de tweede helft van de 19^e eeuw.

Uit de waardestelling van de aangetroffen vindplaats is gebleken dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats in het plangebied. Dit komt met name door de lage informatiewaarde van de vindplaats door de ligging in de historische kern van IJsselstein waar meer intacte resten voorkomen dan tijdens het onderzoek zijn aangetroffen.

Selectieadvies

Aangezien er tijdens het proefsleuvenonderzoek geen behoudenswaardige vindplaats is aangetroffen, adviseren wij om het plangebied archeologisch vrij te geven voor de bovengenoemde ontwikkeling.

Bovenstaande vormt een advies. Op basis van het advies is het aan de bevoegde overheid van de gemeente IJsselstein om een selectiebesluit te nemen.

Onderhavig onderzoek betrof een steekproef. Ongeacht het besluit dat de bevoegde overheid neemt attenderen wij daarom op de wettelijke verplichting om wanneer bij grondroerende werkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, deze te melden (conform Erfgoedwet artikel 5.10). Dit kan via de gemeente IJsselstein of via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

Inhoud

1.	Aanleiding.....	4
2.	Resultaten vooronderzoek	6
3.	Aard, doel en onderzoeksvragen.....	8
4.	Onderzoeksmethodiek	9
5.	Resultaten veldonderzoek.....	11
6.	Waardestelling	18
7.	Conclusie en advies	20
8.	Geraadpleegde bronnen	21
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	23
Bijlage 2.	Luchtfoto	24
Bijlage 3.	Puttenplan.....	25
Bijlage 4.	Allesporenkaart	26
Bijlage 5.	Vlaktekening.....	27
Bijlage 6.	Sporen- en lagenlijst.....	30
Bijlage 7.	Vondstenlijst.....	31
Bijlage 8.	Beantwoording onderzoeksvragen	33
Bijlage 9.	Selectieadvies	36

1. Aanleiding

Provincie	Utrecht
Gemeente	IJsselstein
Plaats	IJsselstein
Toponiem	Utrechtsestraat 67A
Kaartblad	38F
Perceelnummer(s)	ISS00 – F – 1733, 1744 (deels)
Centrumcoördinaat	131.463 / 447.973
Archis-monumentnummer	12071
Oppervlakte plangebied	160 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	140 m ²
Huidig grondgebruik	Achtertuint

In opdracht van AgROM heeft Transect b.v.¹ in november 2021 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Utrechtsestraat 67A in IJsselstein (gemeente IJsselstein). Dit onderzoek heeft plaatsgevonden als een Inventariserend Veldonderzoek, karterende en waarderende fase, door middel van Proefsleuven (IVO-P).

De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1 en bijlage 2. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 160 m². Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als achtertuin.

De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door het voornemen om in het plangebied een kleinschalig appartementengebouw te realiseren. Het appartementengebouw zal een oppervlakte van 140 m² krijgen; het onderzoeksgebied. Alleen de locatie van de huidige woning zal ongeroerd blijven (circa 20 m² van het plangebied). De funderingen van de nieuwbouw zullen reiken tot minimaal 85 cm -Mv (de vorstvrije zone). De exacte diepte van de funderingen is echter nog niet bekend. Verder worden onder het gebouw heipalen aangebracht. Een heipalenplan is nog niet vastgelegd. Ook de positie van eventuele nutsvoorzieningen is nog niet bekend.

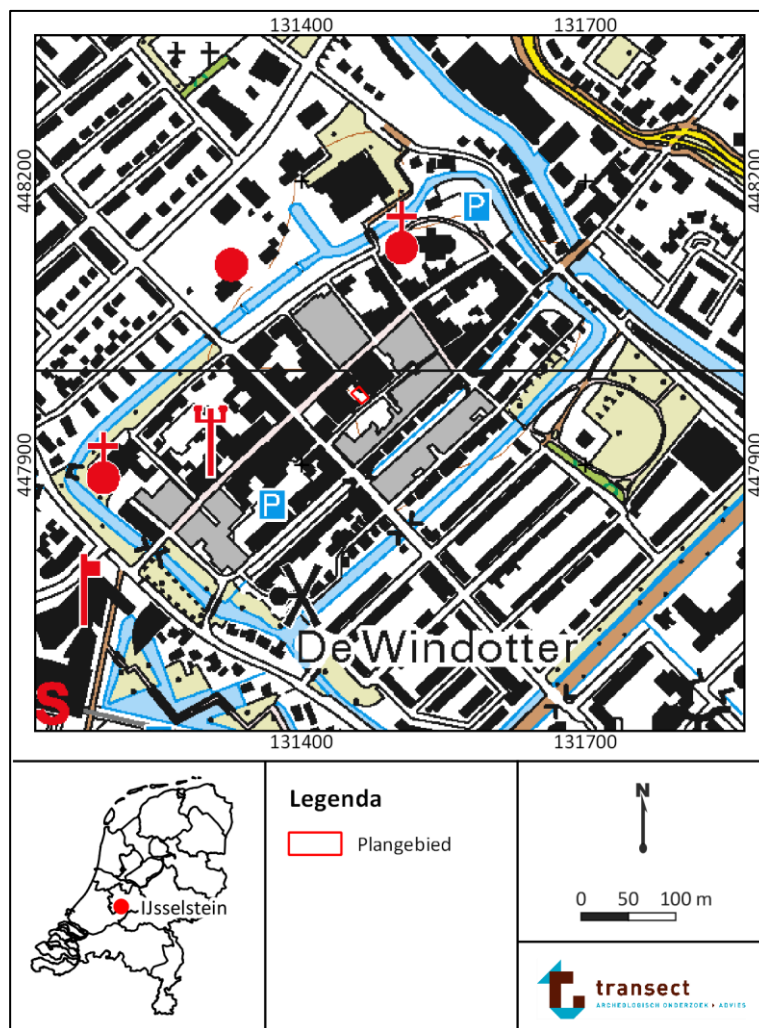
Voorafgaand aan het proefsleuvenonderzoek heeft een gecombineerd bureauonderzoek en verkennend booronderzoek plaatsgevonden (Scheeringa, 2021; Transect-rapport 3346). Op basis van dit onderzoek is een hoge verwachting opgesteld voor de periode Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Deze verwachting berust op de ligging van het plangebied in de historische stadskern van IJsselstein en het aantreffen van een 'stadslaag' met bouwpuin in de boringen. De stadslaag is aangetroffen vanaf 25-35 cm -Mv. Onder de stadslaag bevinden zich oever- op beddingafzettingen van de Hollandsche IJssel (vanaf 210 cm -Mv / 1,1 m +NAP). Archeologische resten uit de periode Neolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen kunnen in de oeverafzettingen niet worden uitgesloten.

Naar aanleiding van de resultaten van het bureau- en booronderzoek is vervolgonderzoek geadviseerd als de stadslaag verstoord ging worden. De bevoegde overheid, de gemeente IJsselstein, heeft besloten dit vervolgonderzoek te laten plaatsvinden in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek, karterende en waarderende fase, door middel van proefsleuven (IVO-P). Indien blijkt

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.0, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij het RCE en de SIKB.

dat sprake is van behoudenswaardige archeologische resten kan een doorstart plaatsvinden naar een opgraving (Definitief Onderzoek; DO). Dit rapport bevat de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform de richtlijnen uit protocol 4003 ('Inventariserend Veldonderzoek – Proefsleuven') van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1 (KNA 4.1), het voor het onderzoek opgestelde Programma van Eisen (Van Bussel, 2021).

Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.

2. Resultaten vooronderzoek

Landschappelijke achtergronden

Het plangebied ligt in het Midden-Nederlandse rivierengebied, in het stroomgebied van de Rijn (Berendsen, 2005). Volgens de Paleogeografische kaart van het rivierengebied is in de ondergrond van het plangebied de Hollandsche IJssel stroomrug aanwezig (Cohen *et al.*, 2012). De stroomgordel waar deze stroomrug het relict van is, was actief tussen 2950 en 1100 v. Chr. (het Laat-Neolithicum tot en met de Late-Bronstijd) en tussen 565 v. Chr. en 1285 n. Chr. (de Midden-IJzertijd tot en met de Late Middeleeuwen). De beddingafzettingen van deze stroomgordel worden maximaal aangetroffen tussen 2,5 en 4,0 m -NAP. Op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN, versie 4) ligt het maaiveld in het plangebied op circa 3,1-2,9 m +NAP. Het plangebied ligt daarmee in één van de hogere delen van het centrum van IJsselstein. Het plangebied is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd op de geomorfologische kaart en de bodemkaart. Op basis van de verwachting op oeverafzettingen worden echter poldervaaggronden verwacht in het plangebied.

Verkennd booronderzoek

In april 2021 is in het plangebied een archeologisch verkennend booronderzoek uitgevoerd (Scheeringa, 2021). Hierbij is vanaf het maaiveld een 25-35 cm dikke bouwvoor aangetroffen. Onder de bouwvoor ligt een stedelijk ophogingspakket van circa 2 m dik. De onderkant van dit pakket bevindt zich op circa 1,1 m +NAP. Het ophogingspakket bestaat uit klei, waarbinnen tijdens de boringen geen duidelijke lagen te onderscheiden waren. Het pakket was doordrongen van keramisch bouwpuin, mortel, houtskool en fosfaatvlekken. Onder het ophogingspakket bevindt zich een 25 cm dik restant rivierafzettingen, die zijn geïnterpreteerd als bedding- of crevasseafzettingen van de Hollandsche IJssel.

Archeologische waarden

Het plangebied bevindt zich in de historische kern van IJsselstein (AMK-terrein 12071). In het plangebied zelf heeft, naast het bovengenoemde vooronderzoek, nog niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden. In de historische kern zijn in de omgeving van het plangebied wel eerder archeologische onderzoeken uitgevoerd.

150 m ten noorden van het plangebied liggen de resten van kasteel IJsselstein (AMK-terrein 1224). Dit kasteel stamt uit de Late Middeleeuwen. Het kasteel was omgracht (AMK-terrein 15939). Van het kasteel resteert alleen nog een 16^e-eeuwse toren. Nabij het kasteel (aan de Hofstraat) zijn tijdens een archeologische begeleiding bebouwingsresten uit de 15^e-16^e eeuw aangetroffen. Hieronder bevond zich een meergefasig ophogingspakket, dat vermoedelijk stamt uit de Late Middeleeuwen (Spitzers, 2001).

Verder liggen circa 250 m ten oosten van het plangebied de resten van het Cisterciënzer Klooster Onze Lieve Vrouwenberg (eveneens uit de Late-Middeleeuwen / 14^e – 15^e eeuw). Onder het klooster is sprake van oudere bewoninglagen uit respectievelijk de 12^e eeuw en de Karolingische periode (AMK-terrein 1223).

Circa 30 m ten oosten van het plangebied zijn 18^e-eeuwse resten gevonden (Jezeer, 2008). Verder zijn tijdens archeologische booronderzoeken direct ten westen, oosten en zuiden van het plangebied vergelijkbare resten aangetroffen als in het plangebied zelf: ook hier is een stedelijk ophogingspakket gevonden vanaf circa 20 cm -Mv. Het ophogingspakket heeft ook hier een dikte van circa 2 m. De natuurlijke afzettingen zijn op een vergelijkbare diepte gevonden, maar hierin bevonden zich geen archeologische indicatoren (De Boer, 2019).

Circa 140 m ten zuiden van het plangebied zijn verder onder meer beerputten en resten van erfstructuren uit de 17^e – 19^e eeuw gevonden (bron: Archis).

In de omgeving van het plangebied zijn verder meerdere vondstmeldingen gedaan. Deze meldingen beschrijven vrijwel uitsluitend keramiek uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Sporadisch zijn ook andere vondsten aangetroffen zoals leer en glas.

Historische achtergronden

Het plangebied ligt midden in de historische kern van IJsselstein. Op basis van de kaart van Jacob van Deventer uit de 16^e eeuw is het plangebied in de 16^e eeuw in gebruik als stadstuin/stedelijk landbouwareaal. Op de Kadastrale Minuut uit 1811-1832 is in het plangebied geen bebouwing weergegeven. Het plangebied ligt dan ter hoogte van de tuin van het huis van een winkelier aan de *Agterstraat*. Direct ten noorden van het plangebied bevond zich de woning van een rentenier. Op basis van het Kadastrale Minuutplan wordt in het plangebied geen historische bebouwing verwacht uit het begin van de 19^e eeuw. Wel bestaat in het plangebied een verwachting op erf-gerelateerde structuren, zoals bijvoorbeeld (gebouwde, stenen/houten) erfgronden, greppels, water- en beerputten, waterkelders en afvalputten. Ook kunnen uit oudere perioden bebouwingsresten in het plangebied voorkomen.

Op latere kaarten (vanaf 1850) staat tot circa 2014 wel altijd bebouwing in het plangebied weergegeven. Het is aannemelijk dat het plangebied deel heeft uitgemaakt van een woning. Over de voormalige bebouwing is bij de opdrachtgever echter geen informatie voorhanden.

Huidig gebruik en bodemverstoringen

Ten tijde van het veldonderzoek is het plangebied in gebruik als tuin. In het plangebied zijn enkele kleine bouwwerken (schuurtjes) aanwezig in het noorden en is sprake van schuttingen, laag muurwerk, bomen en struiken. Bouwtekeningen van de bestaande schuurtjes of de voormalige bebouwing zijn niet voorhanden. Daarmee is onbekend in hoeverre met de bebouwing de ondergrond in het plangebied eventueel verstoord is geraakt.

Archeologische verwachting

In het plangebied kunnen archeologische resten voorkomen vanaf het Neolithicum. In de omgeving van het plangebied zijn echter niet eerder archeologische resten aangetroffen die ouder zijn dan de Karolingische periode (8^e tot 10^e eeuw). Het zwaartepunt van de archeologische verwachting ligt daarom ook op archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Gezien de ligging van het plangebied in de historische kern van IJsselstein en de onbekendheid van de vroegere inrichting van het plangebied, bestaat zowel een verwachting op erf-gerelateerde resten als een verwachting op resten van hout- en steenbouw. Deze resten worden verwacht in het stedelijke ophogingspakket en kunnen resten van een stadstuin/stedelijk landbouwareaal betreffen zoals hierboven vermeld.

3. Aard, doel en onderzoeksvragen

Het doel van het proefsleuvenonderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet, voor zover mogelijk, inzicht geven in de aard, datering, omvang, gaafheid, conservering en begrenzing van de mogelijk aanwezige archeologische resten. Op basis van de onderzoekresultaten kan de bevoegde overheid van de gemeente IJsselstein een uitspraak doen over de omgang met eventueel aanwezige archeologische resten in het plangebied (behoud *in situ*, opgraven, vrijgave). Op grond van het proefsleuvenonderzoek vindt eventueel een doorstart plaats naar een definitief onderzoek (opgraving). Het doel van een opgraving is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van vondsten en monsters om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden.

Het onderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is. Daarnaast zijn in het Programma van Eisen (PvE, Van Bussel, 2021) hiertoe onderzoeksvragen opgenomen. De onderzoeksvragen en de beantwoording hierop zijn opgenomen in bijlage 8. Vanwege de verwachting op archeologische resten van stedelijke land- en tuinbouw is een link te leggen met de onderzoeksthema's uit NAR-publicatie 68 '*Urban farming van ruralisation in the Netherlands*' (Fischer *et al.*, 2021).

4. Onderzoeksmethodiek

Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd in november 2021 door Bart Rendering (KNA Archeoloog) en Thalea Wolff (Archeoloog MA) en stond onder leiding van André Kerkhoven (Senior KNA Archeoloog). Conform het PvE is er één werkput aangelegd. De locatie van de werkput is weergegeven in bijlage 3. Er zijn drie archeologische vlakken aangelegd op zichtbare laagovergangen binnen het ophogingspakket. De vlakhoogtes zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Overzicht van de afmetingen en vlakdieptes van de proefsleuf.

Werkput	Afmetingen	Vlakhoogtes (in m NAP)		
		Vlak 1	Vlak 2	Vlak 3
1	2x10 m	2,29 – 2,54	1,96 – 2,41	1,81

De werkputten zijn gegraven met een graafmachine voorzien van een ‘gladde’ en gesloten bak. Hierbij is verdiept tot op de maximale ontgravingsdiepte van de ontgravingen ter behoeve van de voorgenomen ontwikkeling (120 cm -Mv). Dit is afgestemd met het bevoegd gezag (Daniël Stiller, ODRU). Vlakken en de stort zijn met het oog op metaalvondsten, behalve visueel, ook afgezocht met een metaaldetector. Vondsten zijn per grondspoor of bodemlaag verzameld. Er zijn foto's en (digitale) tekeningen gemaakt van vlakken, profielen en sporen. Bij het veldonderzoek zijn geen grondmonsters genomen.

De bodemopbouw in het plangebied is gedocumenteerd aan de hand van één volledig lengteprofiel van de aangelegde proefsleuf. Dit profiel is aangevuld met een boring vanuit het eindvlak tot 2,5 m - vlak 3.

Figuur 2. Overzichtsfoto van werkput 1, vlak 3.

5. Resultaten veldonderzoek

Lithologie

De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit crevasse-afzettingen van de Hollandsche IJssel stroomrug waarop meerdere ophogingslagen aanwezig zijn (figuur 3). Vanaf het maaiveld bestaat de ondergrond uit een bouwvoor van 20-30 cm dikte die bestaat uit donkerbruin, zwak siltig zand (S.1000). Vanaf circa 30 cm -Mv bevat de bouwvoor ook bouwpuin (S.1500). Hieronder zijn verschillende historische bouwlagen gelegen. Deze bestaan uit zwak zandige klei (S.1700), siltige klei (S.1800 en S.1900) en ophooglaag die volledig uit Nieuwe tijds bouwmetaal en andere vondsten bestaat (S.1600). In de ophooglagen zijn baksteenfragmenten, aardewerk en pijpenaarde gevonden die dateren uit de Nieuwe Tijd. Hieronder wordt meer aandacht besteed aan het vondstmateriaal. In de boring zijn onder de ophooglagen crevasse-afzettingen aangetroffen die bestaan uit blauwgrijs, matig siltige klei (S.2100), waarin een humeuze top is gevormd van bruinigrijze, matig siltige klei (S.2000). De top van de crevasse-afzettingen ligt op 0,7 m +NAP (circa 2,3 m +NAP). Vanwege de maximale ontgravingsdiepte van 1,2 m -Mv is er geen archeologisch vlak aangelegd in deze afzettingen.

Figuur 3. Detail van het zuidoostprofiel van werkput 1.

Sporen en structuren

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal vier sporen aangetroffen (zie tabel 2). Deze sporen zijn allemaal aangetroffen in werkput 1, vlak 1. De allesporenkaart is in bijlage 4 opgenomen, de vlaktekeningen in bijlage 5. Een complete sporen- en lagenlijst is te vinden in bijlage 6.

Tabel 2. Overzicht van sporen per spoorraad.

Spooraard	Aantal (N)
Muur (MR)	1
Goot (GT)	1
Muursteen (MST)	1
Rij dakpannen	1
<i>Totaal</i>	<i>4</i>

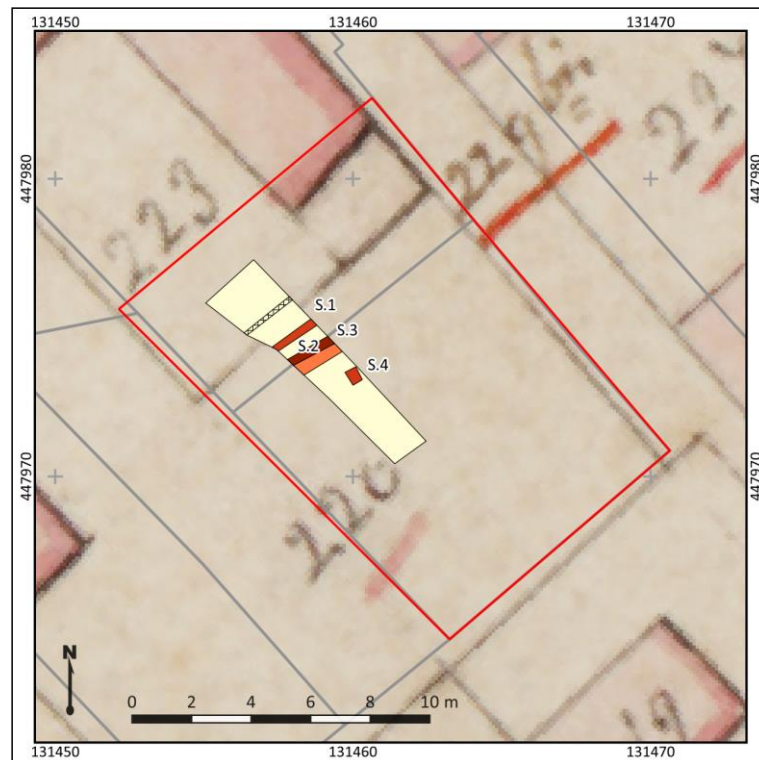
In totaal zijn er vier sporen aangetroffen. S.1 betreft een bakstenen muurtje van 7 lagen hoog, waarin 3 vertrappingen zijn aangebracht (figuur 4). Door de aanwezigheid van vertrappingen, betreft het hoogstwaarschijnlijk een fundering van een gebouw dat hier heeft gestaan. Op de Kadastrale Minuut uit 1811-1832 (figuur 5) is er gedurende deze periode geen bebouwing zichtbaar in het plangebied. De fundering is opgebouwd uit oranjebruine bakstenen van 23x11x4 cm. Als mortel is kalkzandmortel gebruikt. De vijflagenmaat bedraagt 21,5 cm.

Figuur 4. Spoor 1, een muur uit de Nieuwe Tijd.

Ten zuidoosten van deze muur is een goot aangetroffen die uit zeven lagen klinkers bestaat, die op de kant naast elkaar zijn geplaatst (S.2). Direct naast deze goot is een rij dakpannen aangetroffen (S.3; figuur 6). Dit spoor betreft vier naar elkaar gelegen stapels dakpannen. De stapels zijn elk 3 à 4 dakpannen dik. Onder de dakpannen is geen goot of andere holte aangetroffen waardoor het onwaarschijnlijk is dat de dakpannen iets afdekten. Mogelijk zijn de dakpannen gebruikt als versteviging van een fundering. Ten zuidoosten van deze sporen is een puinlaag gelegen (S.1600). Deze puinlaag valt op basis van de vondsten te dateren aan het eind van de 19^e eeuw (zie hieronder). De puinlaag ligt tegen S.3 aan. Op basis van de stratigrafische positie van deze puinlaag en de rij dakpannen kan geen uitspraak worden gedaan over de relatieve ouderdom van deze sporen.

De ligging van de goot (S.2) en de rij dakpannen (S.3) komt overeen met huidige de kadastrale grens waardoor deze sporen hoogstwaarschijnlijk een verkavelingsstructuur vormen (figuur 5). Zoals uit het vooronderzoek (Scheeringa, 2021) bleek bevatten de historische kaarten tot 1937 (met uitzondering van het Kadastraal Minuutplan) onvoldoende detail om de inrichting van het plangebied te vergelijken met de aangetroffen sporen. Het is echter wel aannemelijk dat de proefsleuf over twee kavels loopt. De kavel in het noordwesten bevat een muurrest (S.1), die waarschijnlijk deel heeft uitgemaakt van de fundering van een gebouw, dat verder naar het noordwesten doorloopt. De kavel in het zuidoosten bevat een puinlaag (S.1600) die mogelijk is aangebracht om het terrein op te hogen. Op deze kavel zijn geen gebouwresten aangetroffen.

Figuur 5. Ligging van de sporen op de Kadastrale Minuut uit 1811-1832 met de huidige kadastrale grenzen (grijs) weergegeven. Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl.

Figuur 6. Rij met dakpannen (S.3).

Het laatste spoor betreft een los muurfragment (S.4). Dit fragment is niet meer *in situ*, het ligt op een ophooglaag zonder dat het verder deel uitmaakt van een fundering. Het muurfragment bestaat uit twee lagen orangerode baksteen (21,5x10x5 cm) met cementmortel. Door het gebruik van cementmortel kan dit muurfragment in de late 19^e eeuw of jonger worden gedateerd (Stevart en van Tussenbroek, 2015).

Vondsten

In totaal zijn twaalf vondstnummers uitgedeeld. Deze vondstnummers bevatten 138 vondsten. De vondsten zijn gewassen, gesplitst en bekeken. De resultaten hiervan zijn opgenomen in de onderstaande paragraaf. De vondstenlijst is opgenomen in bijlage 7, de aantallen en gewichten van de vondsten zijn weergegeven in tabel 3.

Tabel 3. Overzicht vondsten per materiaalcategorie.

Categorie	Aantal	Gewicht (g)
Aardewerk (KER)	51	2112,9
Keramisch bouw materiaal (KBW)	63	5577,1
Pijpaarde (KKP)	10	43,3
Glas (GLS)	4	200,4
Dierlijk bot (ODB)	8	927,7
Natuursteen (SXX)	2	139,9
<i>Totaal</i>	<i>138</i>	<i>9001,3</i>

Keramik – aardewerk

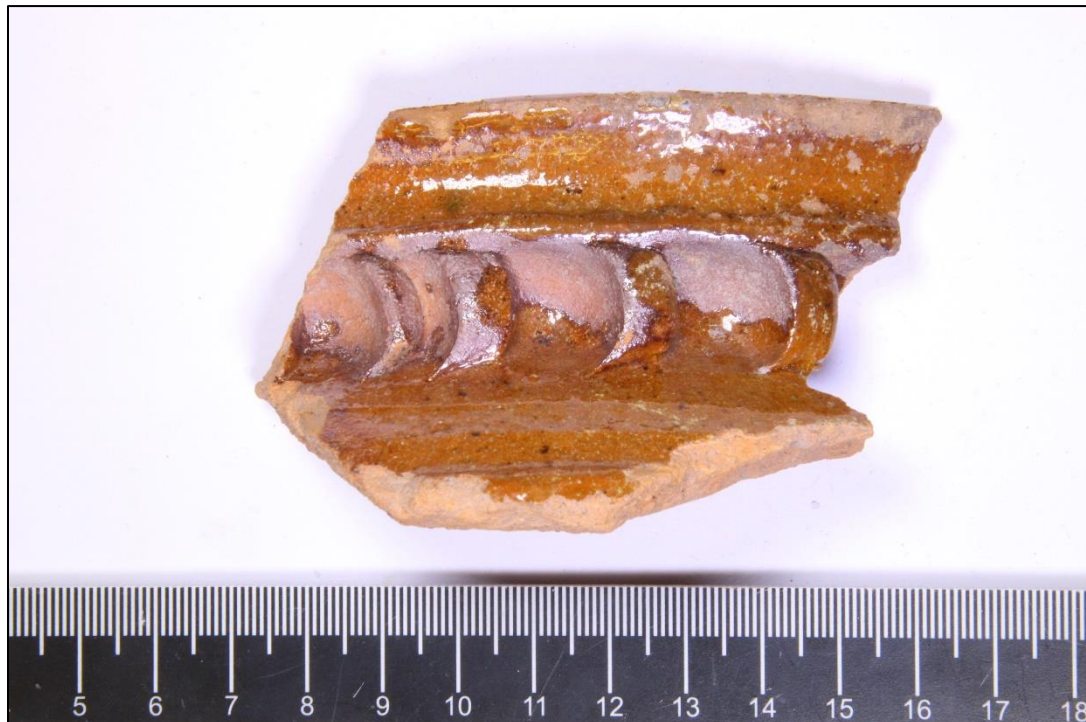
In totaal zijn er 51 fragmenten aardewerk gevonden. In de uitbraaksleuf van S.1 zijn acht fragmenten aardewerk gevonden. Het betreft twee fragmenten roodbakend aardewerk, die zowel aan de binnen- als aan de buitenzijde glazuur bevatten, één fragment Europees porselein met een blauwe versiering aan de buitenzijde, één onversierd fragment porselein en vier fragmenten industrieel wit aardewerk. Dit aardewerk dateert, met name door de aanwezigheid van Europees porselein, waarschijnlijk uit de tweede helft van de 19e eeuw, toen dit soort aardewerk op industriële schaal in Europa geproduceerd kon worden (Bartels, 2011). Het gebouw waartoe S.1 heeft behoord dateert daarom minimaal uit de tweede helft van de 19e eeuw.

Al het andere aardewerk is afkomstig uit de ophooglagen. Uit de puinhoudende onderkant van de bouwvoor (S.1500) zijn één wandfragment industrieel wit aardewerk (V.10), één rand- en één wandfragment roodbakend geglazuurd aardewerk, een wandfragment majolica (V.2) en een poot van een grape of andere kookpot afkomstig. Laatst genoemde is aan de binnenzijde geglazuurd en vertoont aan de buitenkant sporen van verbranding (V.6). Op basis van dit aardewerk dateert deze laag waarschijnlijk uit de 18^e of 19^e eeuw.

Uit de ophooglaag in het zuidoosten van het plangebied, te weten spoornummer S.1600, zijn achttien fragmenten aardewerk verzameld. Hieronder bevinden zich fragmenten roodbakend geglazuurd aardewerk, witbakend aardewerk met loodglazuur en loodglazuur met koperoxide, majolica en industrieel wit aardewerk. Onder dit aardewerk bevindt zich een randfragment roodbakend aardewerk met duimindrukken onder de rand (V.7; figuur 7). In het Deventer-systeem komt het overeen met de typecodes r-gra-34b en r-pot-40. Aangezien de onderkant van het voorwerp ontbreekt, kan niet worden vastgesteld of het een pot of grape betreft. Beide dateren echter halverwege de 16^e eeuw. Daarnaast is een bodemfragment van een steengoed kan uit Westerwald met een blauwe versiering van zoutglazuur met kobalt aanwezig (V.3; figuur 8). Deze dateert waarschijnlijk uit de 18^e eeuw. Tot slot is er een bodemfragment industrieel wit aardewerk gevonden dat het merk 'Petru Regout & Co. Maastricht' draagt (V.4). Dit is een merk van de Maastrichtse fabriek van Petrus Regout waar dit aardewerk in de 19^e eeuw geproduceerd werd (Bartels 2011, 240). De hier

aangetroffen bodem draagt het logo met een liggende sfinx die vanaf 1878, toen het bedrijf werd overgenomen door de vier zonen van Petrus Regout, tot 1899, toen de naam van het bedrijf veranderde in 'De Sphinx' (www.erfgoed.centreceramique.nl). Concluderend kan worden gesteld dat deze ophooglaag gebruiksaardewerk bevat uit de periode 16^e tot 19^e eeuw. Hierbij is het jongste fragment leidend voor de ouderdom van de laag. In dit geval is dat de bodem van Maastrichts aardewerk van de Regout fabriek, die aan het eind van de 19^e eeuw gedateerd kan worden.

Uit de hieronder gelegen ophooglaag met spoornummer S.1700, zijn twee fragmenten aardewerk verzameld. Het betreft een fragment ongeglazuurd steengoed en een fragment witbakkend aardewerk met loodglazuur met koperoxide. Deze laag dateert hoogstwaarschijnlijk eveneens uit de Nieuwe Tijd.

Figuur 7. Randfragment roodbakkerend geglazuurd aardewerk met duimindrukken onder de rand (V.7).

Keramisch bouw materiaal

In totaal zijn 63 fragmenten keramisch bouw materiaal gevonden. Het merendeel (59 stuks) betreft fragmenten van dakpannen (spoornummer S.3), waaronder een van het type golfpan, die in Nederland vanaf de 15^e eeuw in werd gebruikt. Daarnaast is een baksteen verzameld uit de muur (S.1). Het betreft een hard gebakken rode baksteen van 23x11x4 cm. De baksteen bevat resten van kalkzandmortel. Mogelijk dateert deze baksteen uit de 16e eeuw of de eerste helft van de 17e eeuw. Daarnaast is een brokje baksteen verzameld uit S.1500. Tot slot zijn er uit S.1600 twee tegelfragmenten verzameld. Eén hiervan heeft een motief met een tulp en kan worden gedetermineerd als het type C.02.00.04. Dit type tegel dateert tussen 1625 en 1660 (Pluis 2013, 542). Het andere fragment bevat een motief met een afbeelding van een huis, die te klein is om op type te determineren.

Pijpaarde

Er zijn in totaal 10 fragmenten pijpaarde aangetroffen. Het betreft acht steelfragmenten en twee delen van ketels. Eén fragment hiervan is versierd met lobben (V.2; figuur 9) en kan in de 18e eeuw worden gedateerd. Dit fragment komt uit S.1500. De overige fragmenten komen uit de grondsporen met spoornummers S.1500 en S.1600.

Figuur 8. Bodemfragment steengoed kan uit Westerwald.

Figuur 9. Ketelfragment pijpaaarde met lobbenversiering (V.2).

Glas

Er zijn in totaal vier fragmenten glas aangetroffen. Twee fragmenten zijn afkomstig uit S.1600 en twee uit S.1500. Het betreft een fragment blauwachtig glas van een fles, een fragment groen glas van een fles, een doorzichtig fragment vensterglas en een doorzichtig fragment dat mogelijk van een beker of ander gebruiksvoorwerp is. Alle glasfragmenten dateren uit de Nieuwe Tijd.

Dierlijk bot

Er zijn in totaal acht fragmenten dierlijk bot verzameld. Deze zijn allen afkomstig uit ophooglagen (S.1500, S.1600 en S.1700). Het betreft een fragment van een *atlas*, drie fragmenten van pijpbeenderen, een *astragalus* en twee ribben (*costae*). Deze fragmenten zijn allen afkomstig van grote zoogdieren. Daarnaast is er een fragment van een pijpbeen aangetroffen dat van een klein zoogdier afkomstig is.

Natuursteen

Er zijn twee stukken natuursteen aangetroffen. Het betreft één stuk leisteen en één stuk kwartsiet. Beide stukken zijn afkomstig uit S.1600. Er zijn geen bewerkingssporen aanwezig op de stenen.

6. Waardestelling

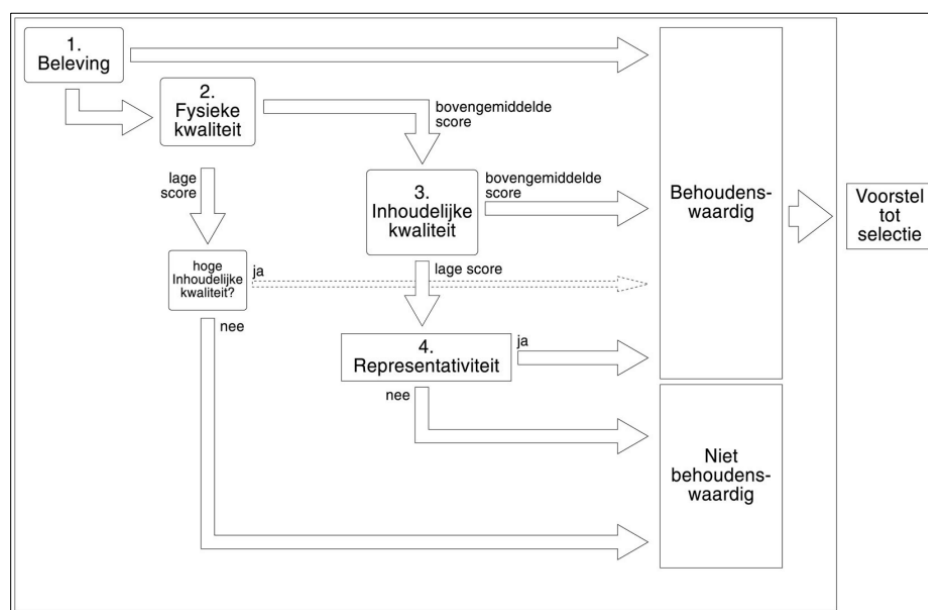
Archeologische vindplaatsen worden gewaardeerd conform de BRL4000 / KNA-protocol 4003, specificatie VS06 Waarderen en bijlage IV van de KNA 4.1. Vindplaatsen worden gewaardeerd op drie waarden (beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit) en daarbinnen op waarderingscriteria (tabel 4). Op ieder van de in totaal acht waarderingscriteria kan minimaal 1 en maximaal 3 worden gescoord.

Bij de waardering wordt eerst nagegaan of vindplaatsen vanwege hun belevingswaarde, op basis van hun schoonheid of herinneringswaarde, als behoudenswaardig aangemerkt kunnen worden (figuur 10). De vindplaatsen worden vervolgens op hun fysieke kwaliteit beoordeeld. Een vindplaats is in principe behoudenswaardig, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld (vijf of zes punten) scoren. De beoordeling van de fysieke kwaliteit is gerelateerd aan de archeoregio waarin de vindplaats zich bevindt.

Bij een middelmatige tot lage score (vier punten of minder), wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of een vindplaats toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op een van de inhoudelijke criteria 'hoog' wordt gescoord, wordt de vindplaats ook in principe behoudenswaardig geacht. Dit 'vangnet' heeft tot doel er voor te zorgen dat terreinen die van beperkte fysieke kwaliteit zijn, maar desondanks inhoudelijk van groot belang, uit de beoordeling vallen.

Vindplaatsen die op grond van hun fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig zijn aangemerkt, worden vervolgens gewaardeerd op hun inhoudelijke kwaliteit.

- Eerst vindt een afweging plaats op de eerste drie inhoudelijke kwaliteitscriteria; zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde. Bij een bovengemiddelde score van zeven punten of meer wordt het monument als behoudenswaardig aangemerkt.
- Na deze weging wordt bij vindplaatsen met een lagere inhoudelijke waardering (minder dan zeven punten) nagegaan of het criterium representativiteit van toepassing is. Zo ja, dan wordt een voorstel gedaan voor een als behoudenswaardig aan te merken steekproef per categorie.
- De overige vindplaatsen zijn niet behoudenswaardig.

Figuur 11. De waarderingssystematiek op basis van de BRL4000/KNA 4.1.

Waardestelling

In het plangebied is één vindplaats aangetroffen. Het betreft de inrichting van twee kavels en een mogelijke erfgrens uit de tweede helft van de 19e eeuw. Deze vindplaats bestaat uit een funderingsrest op het noordwestelijke kavel, een erfgrens gevormd door een goot en verschillende ophooglagen met stadsafval uit de 16e tot 19^e eeuw op het zuidwestelijke kavel. Het gebouw waarvan een fundering is aangetroffen dateert waarschijnlijk uit de tweede helft van de 19^e eeuw.

Beleving

Voor wat betreft beleving, kan de vindplaats niet gescoord worden, omdat deze niet bovengronds zichtbaar is of kan worden.

Fysieke kwaliteit

De vindplaats scoort voor wat betreft de fysieke kwaliteit middelhoog met twee punten. De aangetroffen sporen en vondsten zijn goed geconserveerd, al zijn de vondsten wel gefragmenteerd. Dit is echter te verwachten aangezien het vondstmateriaal stadsafval betreft, dat vermoedelijk is aangevoerd om de kleiige crevasse-afzettingen te dempen. Daarnaast is er een muurrest aangetroffen dat niet meer *in situ* ligt.

Inhoudelijke kwaliteit

De vindplaats scoort laag voor wat betreft de zeldzaamheid, aangezien er in het centrum van IJsselstein gebouwen uit de 19^e-eeuw staan waar meer van intact is dan alleen een fundering. De informatiewaarde is om dezelfde redenen ook laag. De hier onderzochte vindplaats vormt slechts een klein plangebied binnen de historische kern van IJsselstein, waardoor het onderzoek relatief weinig bijdraagt aan de kennisvorming over deze periode. De ensemblewaarde is op basis van de ligging in de historische kern van IJsselstein middelhoog is gescoord.

Tabel 4. Waardestelling

Waarden	Criteria	Score - hoog	Score - middelhoog	Score - laag
Beleving	<i>Schoonheid</i>	n.v.t.		
	<i>Herinneringswaarde</i>	n.v.t.		
Fysieke kwaliteit	<i>Gaafheid</i>		2	
	<i>Conservering</i>		2	
Inhoudelijke kwaliteit	<i>Zeldzaamheid</i>			1
	<i>Informatiewaarde</i>			1
	<i>Ensemblewaarde</i>		2	
	<i>Representativiteit</i>	nee		

7. Conclusie en advies

Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is een vindplaats aangetroffen die uit de inrichting van twee kavels uit de late 19^e eeuw bestaat. De vindplaats bestaat uit een funderingsrest op het noordwestelijke kavel, een erfgrans gevormd door een goot en verschillende ophooglagen met stadsafval uit de 16^e tot 19^e eeuw op het zuidwestelijke kavel. Het gebouw waarvan een fundering is aangetroffen, dateert op basis van historische kaarten uit de tweede helft van de 19^e eeuw.

Uit de waardestelling van de aangetroffen vindplaats is gebleken dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats in het plangebied.

Selectieadvies

Het selectieadvies omvat de volgende mogelijkheden: (1) het vrijgeven van het plangebied; (2) het behoud in situ van vindplaatsen (fysiek beschermen); of (3) het behoud ex situ van vindplaatsen (definitief opgraven). Het selectieadvies wordt voorgelegd aan de bevoegde overheid, die uiteindelijk een selectiebesluit moet nemen.

Het voornemen bestaat om in het plangebied een kleinschalig appartementengebouw te realiseren. Het appartementengebouw zal een oppervlakte van 140 m² krijgen, de funderingen van de nieuwbouw zullen reiken tot minimaal 85 cm -Mv (de vorstvrije zone). Daarnaast zullen er heipalen worden aangebracht en nutsvoorzieningen worden aangelegd. De precieze omvang en diepte van de verstoringen hiervan zijn nog niet bekend.

Aangezien er tijdens het proefsleuvenonderzoek geen behoudenswaardige vindplaats is aangetroffen, adviseren wij om het plangebied archeologisch vrij te geven voor de bovengenoemde ontwikkeling.

Bovenstaande vormt een advies. Op basis van het advies is het aan de bevoegde overheid van de gemeente IJsselstein om een selectiebesluit te nemen.

Onderhavig onderzoek betrof een steekproef. Ongeacht het besluit dat de bevoegde overheid neemt attenderen wij daarom op de wettelijke verplichting om wanneer bij grondroerende werkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, deze te melden (conform Erfgoedwet artikel 5.10). Dit kan via de gemeente IJsselstein of via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE).

8. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2015.
- www.ahn.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- www.opentopo.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.bagviewer.kadaster.nl
- www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.kadaster.nl
- www.erfgoed.centreceramique.nl/collecties/maastricht-aardewerk

Literatuur

- SIKB, 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1* (KNA 4.1).
- Bartels, M., 2011. *Steden in Scherven Catalogus. Cities in sherds catalogue. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900). Finds from cesspits in Deventer, Dordrecht, Nijmegen and Tiel (1250-1900).* Zwolle: Stichting Promotie Archeologie (SPA) uitgevers.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *De vorming van het land*, Assen (Fysische Geografie van Nederland).
- Bussel, A. van, 2021. *Programma van Eisen IVO-P IJsselstein, Utrechtsestraat 67A. Transect-PvE.*
- Jezeer, W. 2008: *IJsselstein – Vingerhoekhof 19. Een Archeologische Begeleiding.* Amersfoort. (ADC-rapport 1282).
- Pluis, J., 2013. *De Nederlandse Tegel. Decors en benamingen. 1570-1930.* Leiden, Primavera Pers.
- Scheeringa, D.L., 2021. *IJsselstein, Utrechtsestraat 67A. Gemeente IJsselstein (UT). Een Archeologisch Bureauonderzoek (BO) en Inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase. Nieuwegein: Transect-rapport 3346.*
- Spitzers, T.A. 2001: *Archeologische sloopbegeleiding Hofstraat 10 te IJsselstein. 's-Hertogenbosch.* (BAAC-rapport 00.0076).
- Stevert, R. en G. van Tussenbroek, 2015. *Inleiding in de Bouwhistorie. Opmeten en onderzoeken van oude gebouwen.* Utrecht, Stichting Matrijs.

Lijst met afbeeldingen en tabellen

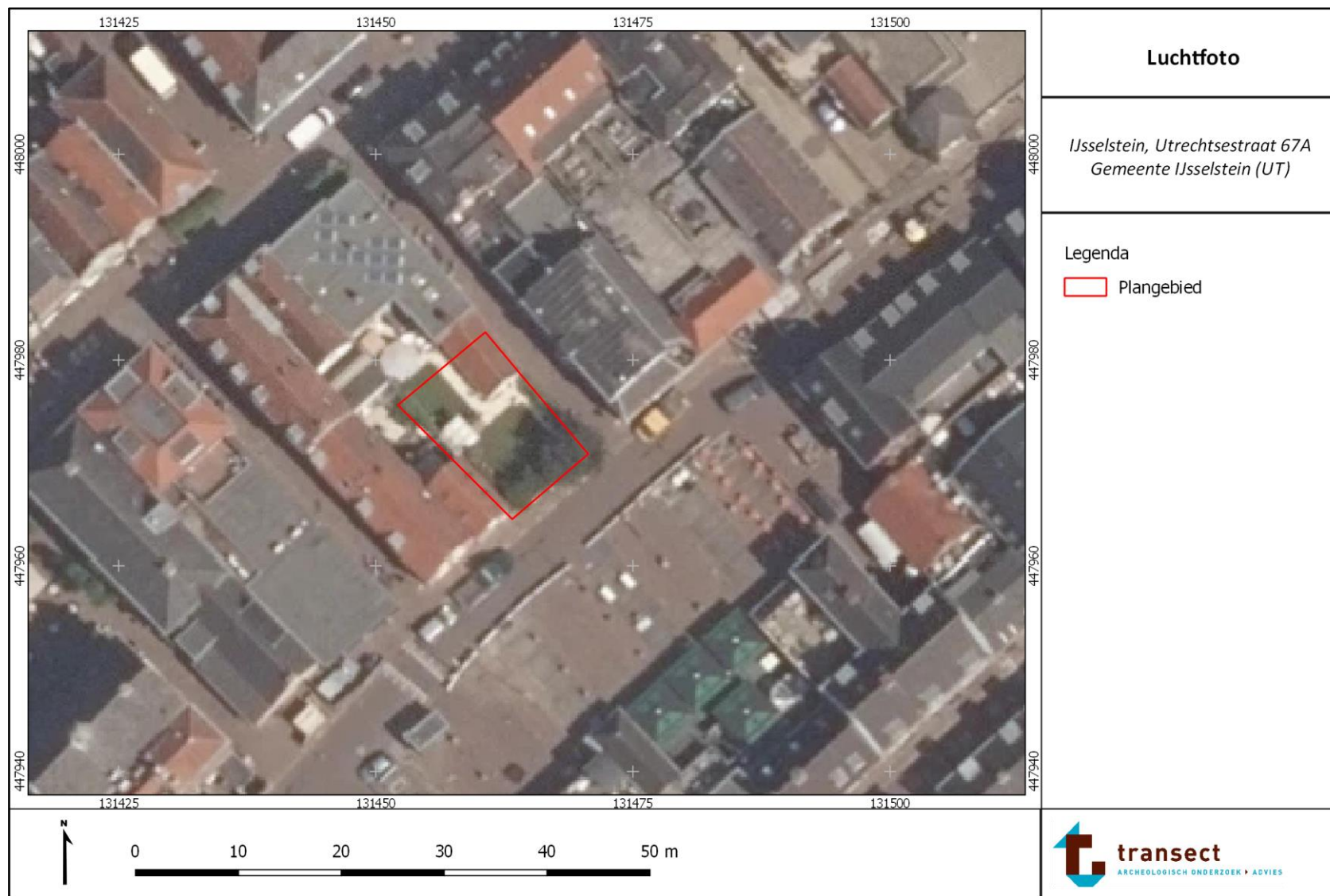
Figuur 1. Topografische kaart met de locatie van het plangebied.....	5
Figuur 2. Overzichtsfoto van werkput 1, vlak 3.....	10
Figuur 3. Detail van het zuidoostprofiel van werkput 1.	11
Figuur 4. Spoor 1, een muur uit de Nieuwe Tijd.	12
Figuur 5. Ligging van de sporen op de Kadastrale Minuut uit 1811-1832 met de huidige kadastrale grenzen (grijs) weergegeven. Bron: www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl	13
Figuur 6. Rij met dakpannen (S.3).	13
Figuur 7. Randfragment roodbakend geglazuurd aardewerk met duimindrukken onder de rand (V.7).	15
Figuur 8. Bodemfragment steengoed kan uit Westerwald.	16
Figuur 9. Ketelfragment pijpaaarde met lobbenversiering (V.2).	16
Figuur 10. De waarderingssystematiek op basis van de BRL4000/KNA 4.1.	18
Tabel 1. Overzicht van de afmetingen en vlakdieptes van de proefsleuf.	9

Tabel 2. Overzicht van sporen per spoor aard	11
Tabel 3. Overzicht vondsten per materiaalcategorie	15
Tabel 4. Waardestelling	19

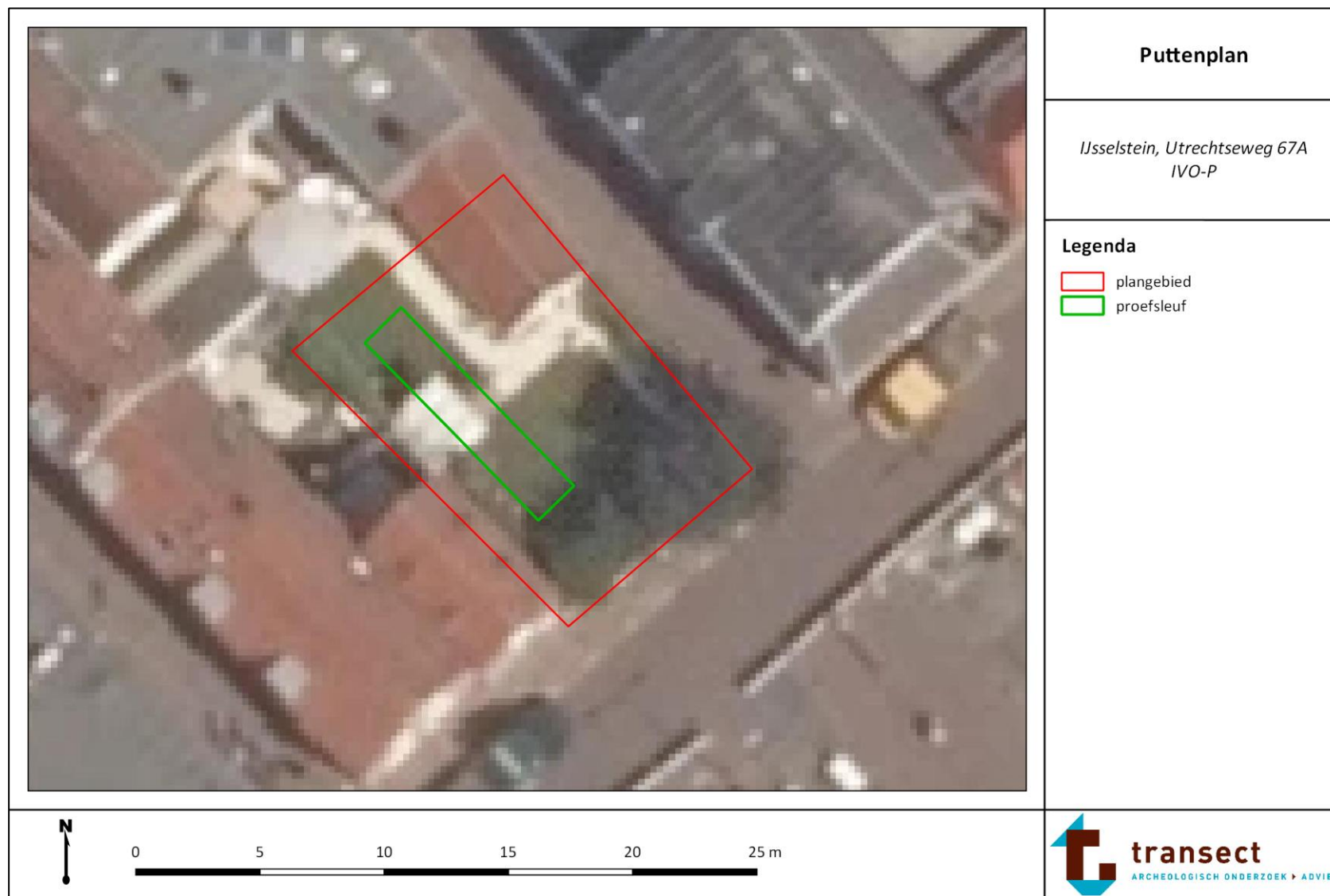
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe Tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe Tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe Tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

Bijlage 2. Luchtfoto

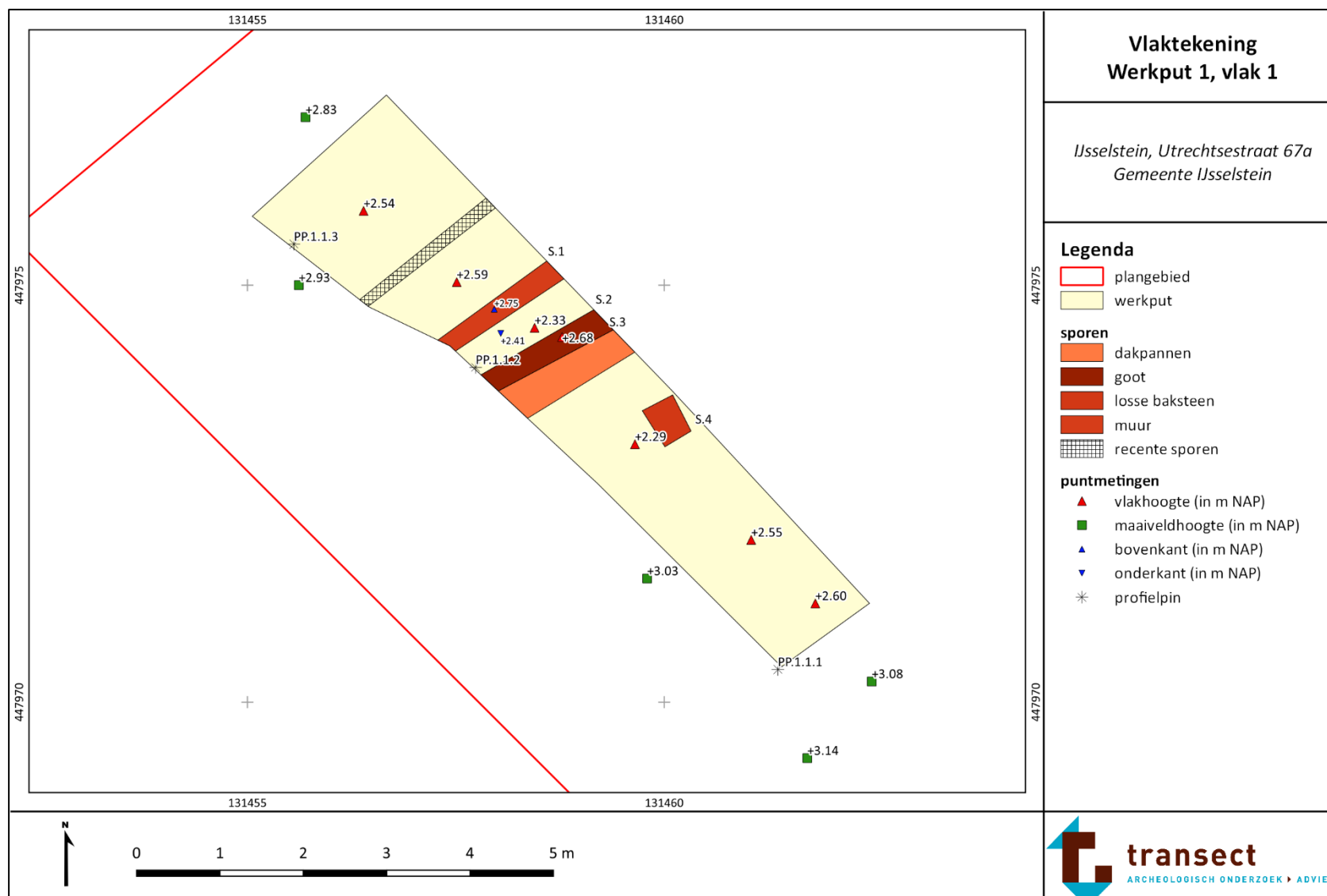
Bijlage 3. Puttenplan

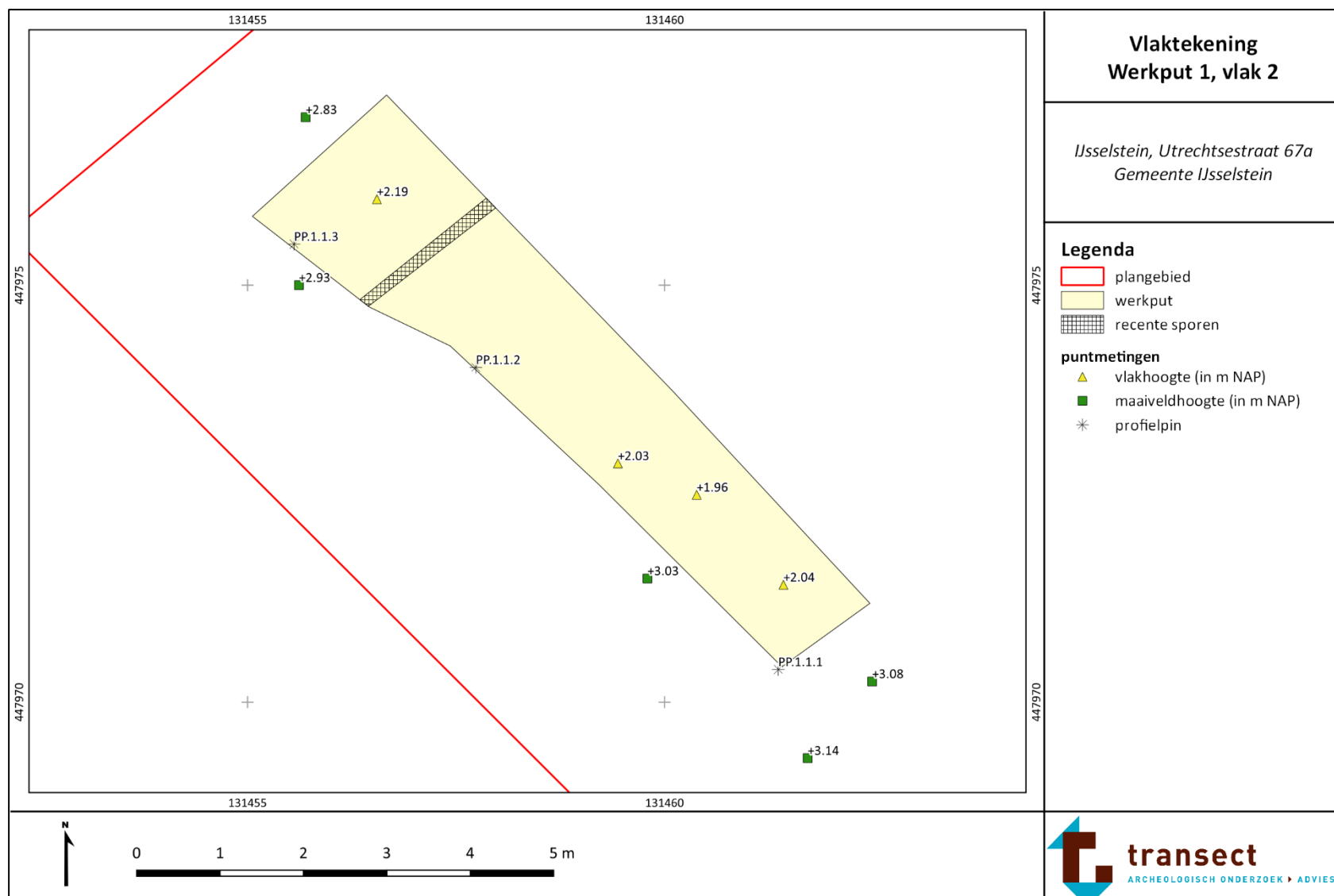

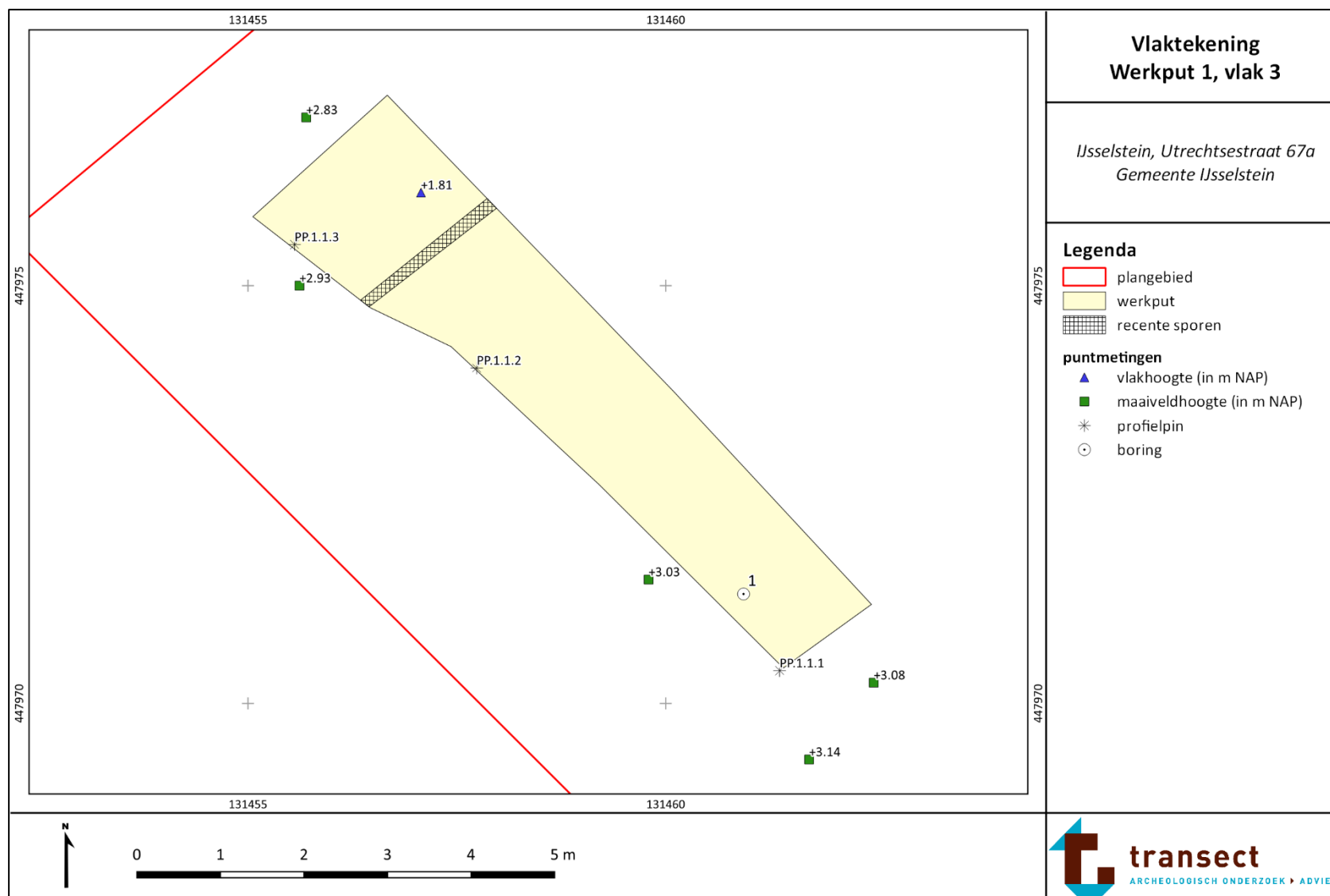
Bijlage 4. Allesporenkaart

Bijlage 5. Vlaktekening

Bijlage 6. Sporen- en lagenlijst

Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Spoorcont	Spoorvorm	Vulling	Kleur	Kleurstruc	Textuur	Org_stof	sporenlijst.Opmerking
01	001	0001	MR	SCHERP	LIN	1					7 laags - 3 tredes orro baksteen (23x11x4cm) kalkzandmortel 5 maat: 21.5cm
01	001	0002	GT	SCHERP	LIN	1					7 klinkers breed met holle goot
01	001	0003		SCHERP	LIN	1					Dakpannen; 3 laags op elkaar 6 stapels breed in beeld
01	001	0004	MST	SCHERP	LIN	1					loss gevallen muurstuk 2 laags; 21,5x10x5cm orro baksteen, cementmortel, redelijk recent
01	001	1000	LG	SCHERP	LIN	1	DBR	homogeen	zs1		bouwvoor
01	001	1500	LG	SCHERP	LIN	1	DBR	heterogeen	zs1		bouwvoor met puin
01	001	1600	LG	SCHERP	LIN	1	LBR	heterogeen	gr2		algemeene puinlaag, erg rommelig, Nieuwe Tijdse materiaal
01	001	1700	LG	SCHERP	LIN	1	GR		kz1		ophooglaag, puin, ker, kpp
01	001	1800	LG	SCHERP	LIN	1	BRGR		ks4	H1	ophooglaag, puin
01	001	1900	LG	SCHERP	LIN	1	GRBR		ks3	H2	Ophooglaag, puin + kalkbrok
01	001	2000	LG	SCHERP	LIN	1	BRGR		ks2	H1	crevasse afzetting
01	001	2100	LG	SCHERP	LIN	1	BLGR		ks2		crevasse afzetting

Bijlage 7. Vondstenlijst

Vondstnummer	Veldvondst	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Segment	Vak	Categorie	Aantal	Gewicht
0001KER	0001	01	001	0001	MR	1	1	01	KER	8	405.3
0002GLS	0002	01	001	1500	LG	1	1	01	GLS	1	12.1
0002KBW	0002	01	001	1500	LG	1	1	01	KBW	1	15.8
0002KER	0002	01	001	1500	LG	1	1	01	KER	3	13.8
0002KKP	0002	01	001	1500	LG	1	1	01	KKP	1	3.6
0002ODB	0002	01	001	1500	LG	1	1	01	ODB	1	47.5
0003KER	0003	01	001	1600	LG	1	1	01	KER	18	1029.7
0003KKP	0003	01	001	1600	LG	1	1	01	KKP	4	18.3
0003ODB	0003	01	001	1600	LG	1	1	01	ODB	5	820.4
0004KBW	0004	01	001	1600	LG	1	1	02	KBW	2	48.2
0004KER	0004	01	001	1600	LG	1	1	02	KER	12	357.1
0004KKP	0004	01	001	1600	LG	1	1	02	KKP	1	3.1
0004SXX	0004	01	001	1600	LG	1	1	02	SXX	1	85.9
0005KBW	0005	01	001	0003		1	1	01	KBW	59	3574.5
0006KER	0006	01	001	1500	LG	1	1		KER	1	63.1
0006KKP	0006	01	001	1500	LG	1	1		KKP	1	11.1
0007GLS	0007	01	001	1600	LG	1	1		GLS	1	1.3
0007KER	0007	01	001	1600	LG	1	1		KER	4	95.2
0007KKP	0007	01	001	1600	LG	1	1		KKP	1	1.4
0007ODB	0007	01	001	1600	LG	1	1		ODB	1	57.4
0007SXX	0007	01	001	1600	LG	1	1		SXX	1	54
0008KER	0008	01	003	1700	LG	1	1	01	KER	1	7.9
0008ODB	0008	01	003	1700	LG	1	1	01	ODB	1	2.4
0009GLS	0009	01	003	1600	LG	1	1	02	GLS	1	97.5
0009KER	0009	01	003	1600	LG	1	1	02	KER	2	121.5
0010GLS	0010	01	002	1500	LG	1	1	01	GLS	1	89.5

0010KER	0010	01	002	1500	LG	1	1	01	KER	1	12.7
0010KKP	0010	01	002	1500	LG	1	1	01	KKP	2	5.8
0011KER	0011	01	003	1700	LG	1	1	02	KER	1	6.6
0012KBW	0012	01	001	0001	MR	1	1	01	KBW	1	1938.6

Bijlage 8. Beantwoording onderzoeksvragen

Algemeen

1. **Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?**
In het plangebied zijn vier grondsporen en 138 vondsten aangetroffen.
2. **Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?**
De bodemopbouw in het plangebied bestaat uit crevasse-afzettingen waarop historische ophooglagen zijn aangebracht. Deze datering waarschijnlijk uit de 19^e eeuw aangezien de ophooglagen stadsafval bevatten uit de periode 16^e tot 19^e eeuw.
3. **Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?**
De aangetroffen archeologische resten zijn onder een recente bouwvoor aangetroffen. De grondsporen verdelen het gebied binnen de proefsleuf in twee kavels. Op het noordwestelijke kavel is een funderingsrest aangetroffen, op het zuidoostelijke kavel zijn ophooglagen aangetroffen.
4. **Is in het plangebied sprake van archeologische resten die wijzen op het gebruik ervan als tuin of als stedelijk landbouwareaal? (te denken valt bijvoorbeeld aan bioarcheologische resten, mestkuilen, resten of plattegronden van veepennen/-hokken, afvalkuilen, ploegsporen, boomgaten, grondverbeteringssporen en dergelijken)**
Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die wijzen op een gebruik als tuin of stedelijk bouwareaal.
5. **Zijn er aanwijzingen voor (pre-)stedelijke bebouwing en/of inrichtingen als achtererf?**
Op het noordwestelijk erf is een funderingsrest van een vermoedelijk 19^e-eeuws gebouw aangetroffen, op het zuidoostelijke erf zijn ophooglagen.
6. **Wat bepaalde, en hoe veranderde, de ruimtelijke hoofdstructuur van (in oorsprong) middeleeuwse steden? (NOaA 2.0-vraag 81)**
Er zijn in het plangebied geen middeleeuwse resten aangetroffen.
7. **Hoe verandert bevolkingsdruk het ruimtegebruik en de bebouwing in steden? (NOaA 2.0-vraag 115)**
Op basis van de onderzoeksresultaten kan geen uitspraak worden gedaan over bevolkingsdruk en ruimtegebrek.
8. **Hoe waren de hygiënische omstandigheden in steden, en welke maatregelen werden genomen ter verbetering daarvan? (NOaA 2.0-vraag 91)**
Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen op basis waarvan een uitspraak gedaan kan worden over hygiëne.
9. **Hoe werd met afval omgegaan? (NOaA 2.0-vraag 108)**
In een deel van het plangebied zijn ophooglagen aangetroffen die hoogstwaarschijnlijk bestaan uit stadsafval. Dit afval waarin met name ook bouwpuin aanwezig is, werd gebruikt als verharding om terreinen op te hogen.
10. **Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?**
De aangetroffen archeologische resten dateren uit de tweede helft van de 19^e eeuw. Er zijn geen aanwijzingen voor continuïteit van bewoning aangezien er alleen resten uit deze periode zijn aangetroffen.

11. Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?

Er is aardewerk, bouwkeramiek, glas, dierlijk bot, pijpaaarde en natuursteen aangetroffen. Dit vondstmateriaal is met name afkomstig uit de verschillende ophooglagen in het plangebied. Het vondstmateriaal is dan ook geïnterpreteerd als stadsafval dat vermoedelijk in de 19^e eeuw is opgebracht.

12. Hoe werkt de opkomst van (pre-)industriële productie (massaproducten) door in de materiële cultuur? (NOaA 2.0-vraag 100)

Er zijn in het plangebied geen aanwijzingen voor industriële productie aangetroffen. Wel zijn er vondsten aangetroffen die op grote schaal zijn geproduceerd. Dit betreft onder andere het aardewerk. Zo is er een fragment aardewerk aangetroffen dat uit Westerwald afkomstig is, waar op grote schaal aardewerk werd geproduceerd in de 17^e en 18^e eeuw.

13. Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?

Het aardewerk is hoogstwaarschijnlijk gedeponeed als een laag met stadsafval dat is opgebracht om het plangebied op te hogen.

14. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?

In het plangebied zijn ophooglagen aangetroffen waarin toen geen lagen te onderscheiden waren. Dit bleek in het proefsleuvenonderzoek wel mogelijk. Daarnaast is in het proefsleuvenonderzoek bevestigd dat de bodem onder deze ophooglagen bestaat uit crevasse-afzettingen, waar in het vooronderzoek niet duidelijk was of het bedding- of crevasse-afzettingen zijn.

15. Wat is de relatie met omliggende historische/archeologische resten?

In de omgeving van het plangebied zijn met name archeologische resten vanaf de Late Middeleeuwen aangetroffen. Dit is in het plangebied zelf niet het geval. Hier zijn enkel archeologische resten uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. Mogelijk was het plangebied in de Late Middeleeuwen in gebruik als tuin waarvan geen resten zijn aangetroffen.

16. Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingssystematiek).

De vindplaats scoort op zowel de fysieke als inhoudelijke kwaliteit middelhoog. Op basis hiervan is er geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats.

17. Kan op basis van de resultaten een advies geformuleerd worden t.a.v. het vervolg in de archeologische monumentenzorg (vrijgeven/behoud *in situ*/opgraven). Zo ja, hoe luidt deze?

Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt geadviseerd om het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

18. Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud *in situ*?

Er zijn op basis van de nieuwbouwplannen geen mogelijkheden voor *in situ* behoud.

19. Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

Niet van toepassing.

Bij een doorstart naar een Definitief Onderzoek

Bij een doorstart naar een opgraving wordt een *addendum* opgesteld, waarin meer specifieke onderzoeksvragen worden gesteld op basis van hetgeen is aangetroffen.

Enkele voorbeeldvragen indien sprake is van resten van stedelijke land- en/of tuinbouw:

20. Waaruit blijkt dat in het plangebied sprake is van land- en/of tuinbouw? Welke resten wijzen erop dat het plangebied als landbouwareaal of als tuin in gebruik is geweest?
21. Hoeveel open ruimte was er binnen de stad en hoe werd deze 'open ruimte' gebruikt voor de voedselproductie? (Fischer *et al.*, 2021)
22. Op welke wijze werden bodemverbetering en herstructurering van landbouwgrond gerealiseerd (NOaA 2.0-vraag 107)
23. Hoe was de stadslandbouw/tuinbouw georganiseerd? Zijn er ontwikkelingen in tijd en ruimte waar te nemen?
24. Welke rol speelde de 'stadslandbouw' in de stedelijke samenleving en in de ruimtelijke organisatie van steden? (NOaA 2.0-vraag 88)
25. Welke vormen van stedelijke landbouw werden beoefend? (Fischer *et al.*, 2021)
26. Welke sociale groep(en) waren betrokken bij stedelijke landbouw? (Fischer *et al.*, 2021) / zijn er uitspraken mogelijk over de sociale groepen die bij stadslandbouw/tuinbouw betrokken waren? Was stadslandbouw iets voor armere of rijkere inwoners?
27. Is sprake van specialisatie in één bepaald type gewas? (Fischer *et al.*, 2021) / was er sprake van een specialisatie in productie?
28. Wat zijn de verschijningsvormen en sociaaleconomische context van agrarische specialisatie (NOaA 2.0-vraag 49)
29. Welke veranderingen treden op in de samenstelling en ruimtelijke ordening van erven? (NOaA 2.0-vraag 104)
30. Welke veranderingen traden op in de methode, omvang en locatie van de opslag van voedsel? (NOaA 2.0-vraag 21)
31. Hoe verandert de verhouding akkerbouw-veeteelt binnen de agrarische economie? (NOaA 2.0-vraag 38)
32. Hoe verhouden de archeologische resten zich met de beschikbare historische gegevens (inrichting, structuren, etc.). Vaak zijn boomgaarden aangegeven op kaarten bijvoorbeeld, wordt dit beeld bevestigd door de archeologie?

Er heeft geen doorstart plaatsgevonden.

ROM INTEGRAAL ADVIES

Aan Gemeente IJsselstein
T.a.v. H. Veldhuizen
Onderwerp Advies archeologie Utrechtsestraat 67a in IJsselstein:
Ruimtelijke onderbouwing nieuwbouw appartementen
Adviseur ROM H. Hellinga
Telefoon 088 - 022 50 00
Datum 11 juli 2022
Kenmerk Z/21/183984 / D - 612460

Inleiding

Voor de beoogde ontwikkeling op de locatie Utrechtsestraat 67a in Utrecht hebben we een aangepast archeologisch rapport ontvangen. Wij zijn door de gemeente IJsselstein gevraagd om te beoordelen of onze eerdere opmerkingen (advies met kenmerk Z/21/183984 / D - 597643, d.d. 11 juli 2022) goed zijn verwerkt.

Korte conclusie

Thema	Beoordeling	Opmerkingen en/of belemmeringen
Archeologie	Akkoord onder voorwaarden	Het onderzoek is akkoord na toevoeging van het selectiebesluit (zie bijlage van dit advies).

Advies:

1. Het plangebied vrij te stellen van verder archeologisch onderzoek.
2. In het rapport van het archeologische proefsleuvenonderzoek het selectiebesluit op te nemen en het rapport daarmee definitief te maken.
3. De (wettelijke) meldingsplicht voor archeologische (toevals)vondsten in de vergunningsvoorschriften op te nemen.

Inhoudelijke onderbouwing

1.1 Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat er geen behoudenswaardige vindplaats aanwezig is.

Het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van waardevolle archeologische resten in het plangebied. De resten die zijn aangetroffen kunnen gekoppeld worden aan perceelsafscheidings, bebouwing en ophogingen. Deze kunnen waarschijnlijk vanaf de 19^e eeuw of later gedateerd worden. Wij onderschrijven de conclusie van het onderzoeksbureau dat de resten voldoende onderzocht zijn en verdere maatregelen zoals een opgraving of behoud in situ niet noodzakelijk zijn.

2.1 Eerder gemaakte opmerkingen zijn voldoende verwerkt en wij zijn akkoord met het gegeven selectieadvies.

Wij adviseren u om het rapport aan te laten vullen met het selectiebesluit in de bijlage en daarmee definitief te maken.

3.1 Er geldt een wettelijke meldingsplicht voor archeologische (toevals)vondsten.

Hoewel bij het vooronderzoek geen behoudenswaardige vindplaats is aangetroffen, kan nooit helemaal worden uitgesloten dat bij uitvoering van de werkzaamheden alsnog bijzondere archeologische vondsten worden gedaan.

Dergelijke (toevals)vondsten moeten op grond van artikel 5.10 van de Erfgoedwet bij de bevoegde overheid (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, c.q. ODRU) worden gemeld. Wij adviseren u volgende tekst in de voorschriften bij de vergunning op te nemen:

- *“Als bij uitvoering van de werkzaamheden vondsten worden gedaan waarvan wordt vermoed dat het archeologische vondsten betreft, bent u op grond van art. 5.10 van de Erfgoedwet verplicht om deze te melden bij de bevoegde overheid. Om praktische redenen kan deze melding gedaan worden bij de ODRU, de heer D.R. Stiller, d.stiller@odru.nl, tel. 06-8334 4766. De melding dient vergezeld te gaan van een foto van de vondst en gegevens over de exacte locatie van de vondst.”*

Wat is getoetst?

- Chruchten, T.S. van, B. Rendering, 2022: *IJsselstein, Utrechtsestraat 67A, Gemeente IJsselstein (UT), Een inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven (IVO-P)*, Transect-Rapport 3777, concept 2.0 10-06-2022, Transect b.v, Nieuwegein.

Waaraan is getoetst?

- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1.
- Erfgoedwet 2016.
- Opmerkingen ODRU advies 19-05-2022, kenmerk Z/21/183984 / D - 597380.
- Archeologiebeleid gemeente IJsselstein: Rooij, J.A.G. van & A. de Boer, 2011: *Onderbouwing bij het geactualiseerde archeologiebeleid van de gemeente IJsselstein*. ADC-rapport 2743, ADC ArcheoProjecten, Amersfoort.
- Bussel, Anne van, 2021: *IJsselstein, Utrechtsestraat 67A, Gemeente IJsselstein (UT), Een inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven (IVO-P), karterende en waarderende fase met een mogelijke doorstart naar een Definitief Onderzoek (DO)*, Transect-PvE 20210907/AB1.2, versie 1.2 d.d. 19-10-2021, Transect, Nieuwegein.

Bijlage: Selectiebesluit, te verwerken in conclusie en samenvatting

Wij verzoeken u om voor de volledigheid deze passage toe te voegen aan het rapport.

Op basis van de bevindingen van dit onderzoek neemt de IJsselstein een formeel besluit. Namens de gemeente IJsselstein heeft diens adviseur, de Omgevingsdienst regio Utrecht het voorliggende rapport beoordeeld, akkoord bevonden en is het eens met het gegeven selectieadvies. Het proefsleuvenonderzoek heeft in voldoende mate aangetoond dat de aanwezige archeologische resten geen behoudenswaardige vindplaats vormen. Verder archeologisch onderzoek of andere maatregelen ten behoeve van bescherming van de aanwezige archeologische resten zijn niet noodzakelijk voor de ontwikkeling bestaande uit nieuwbouw appartementen.

De wettelijke meldplicht voor archeologische toevalsvondsten in art. 5.10 Erfgoedwet blijft wel onverminderd van toepassing.